

տեղ ունին. «Հայեցի դաստիարակութիւն»ը կամ լքուած է բոլորովին, ձգուած ինքն իր բախտին, եւ կամ ընդհակառակն՝ հասկնալի բայց ոչ-արդարանալի խանդավառութեամբ մը՝ այդ կրթութիւնը վերածուած է մեր ժողովուրդի պատմութիւնն ու մը-շակոյթը ջատագոյնող, զմեզ շատ բարձր եւ մեծարժէք ցեղ մը առանց փաստարկելիժ հաստատող դրութեան մը: Այսպէս է որ, մեր վարժարաններու շրջանաւարտները կամ գրեթէ ոչինչ ունին իրրեւ գիտելիք ու ցգի այդ «դաստիարակութենէն»՝ եւ կամ՝ ընդհակառակը՝ իրենց պատկանած ժողովուրդի գերակայութեան անվիճելիօրէն համոզուած, — կը մտնեն կեանք: Սակայն երկու պարագային ալ արդիւնքը նոյնն է. առաջինները, չկարենալով կռթնիլ գիտելիքներու յենարանին՝ կը կորսուին — կը ձուլուին. մինչ երկրորդները, այս հսկայ աշխարհին ու բազմամիլիոն մարդկութեան մէջ նետուած՝ կը գիտակցին իրենց ջամբուած «դաստիարակութեան» չա՛տ խախտու հիմերուն, ու հիասթափ եւ յուսախար՝ յաճախ կը մտնեն առաջիններուն ճամբան, զիրենք դէպի օտարացում առաջնորդող: Չկայ Հայեցի իրա՛ւ դաստիարակութեան միջին եզր մը, մակարդակ մը, որ Հայ տղուն տայ ճշգրիտ այլ ամբողջական պատմութիւնը մեր դարաւոր կեանքին, ստեղծագործութեան, ոգորումներուն եւ իրազորումներուն: Կրթութիւն մը՝ որ բազդատական ուսուցումով մեզ իբրեւ ժողովուրդ կշիռին մէջ զնէ ուրիշ հաւաքականութիւններու հետ, գտնէ մեր առաքինութիւնները, այլ հաստատէ նաեւ մեր թերիներն ու պակասները. դաստիարակութիւն մը՝ որ նո՛ր շունչ եւ կեանք տայ, նո՛ր մօտեցումով մը, Թարգմանչաց տօնին եւ Վարդանանցին, Սասունցի Դաւիթին եւ Անդրանիկին, Արարատին եւ Վանայ Ծովակին. դաստիարակութիւն մը, ի վերջոյ, որ, հիմնուած անաշառ տրամաբանութեան, ինչպէս նաեւ հայրենիքի եւ ազգի սիրոյն վրայ՝ Հայ տղան մա՛րդ ընէ, միաժամանակ անոր երակներուն ներարկելով Հայ ծնած ըլլալու եւ Հայ ապրելու պատիւին գիտակցութիւնը:

Եթէ չենք ուզեր որ մեր վարժարաններուն համար ծախսըւող մեծ գումարներ ի դուր վատնուած ըլլան, եթէ չենք ուզեր մեր դպրոցները մօտ ապագային պարպուած տեսնել իրենց ուսանողութենէն, եթէ կը կարծենք տակաւին թէ Հայ վարժարանները հոյապահպանման մեր ամենէն ամուր յենարաններն են, պէտք է գտնենք միջոցները եւ ստեղծենք պայմանները՝ կրթութեան այդ վառարանները դարձնելու իրակա՛ն կեդրոններ Հայեցի դաստիարակութեան, ուր եռայ Հայ կեանքը, ուր սաւառնի Հայ ոգին եւ ուր ապրի, նորահաս մանուկներուն մէջ, հայութիւնը:

Ա. Գ.